

Gemensamt harmoniserat EU-program för konjunkturundersökningar

(2006/C 245/03)

1. Inledning

I ekonfinrådets rapport till Europeiska rådet i Helsingfors den 11 och 12 december 1999 om "samordning av den ekonomiska politiken" (13123/1/99 rev. 1) efterlystes en effektiv övervakning av den ekonomiska politiken i den tredje etappen av den ekonomiska och monetära unionen (EMU). En förbättrad förståelse av ekonomiska utvecklingsmönster bedömde rådet vara en nödvändig förutsättning för detta ändamål.

Enligt fördraget har kommissionen en viktig roll att fylla när det gäller att informera EU:s myndigheter, medlemsstaterna och olika ekonomiska aktörer om den ekonomiska situationen och de ekonomiska utsikterna, både på nationell nivå och på gemenskapsnivå. Konjunkturundersökningar är ett av de instrument som finns för att i rätt tid få information om den ekonomiska utvecklingen. Genom sitt generaldirektorat för ekonomiska och finansiella frågor samordnar kommissionen därför regelbundna och harmoniserade konjunkturundersökningar inom olika ekonomiska sektorer, både i EU-medlemsstaterna och kandidatländerna.

2. Behovet av ett gemensamt harmoniserat EU-program

Det gemensamma harmoniserade EU-programmets regelbundna konjunkturundersökningar är kvalitativa ekonomiska undersökningar avsedda för kortsiktig ekonomisk analys. Undersökningarna används i huvudsak för kvalitativ ekonomisk analys men i allt större utsträckning även för kvantitativ ekonomisk forskning. Särskilt på senare år har en rad olika metoder för ekonomiska prognoser på kort sikt utvecklats som utnyttjar den information som konjunkturundersökningarna ger. Dessa modeller ger ofta säkrare prognoser om den makroekonomiska utvecklingen än traditionella ekonometriska modeller. Mer konkret används konjunkturundersökningar allt mer för att förutse vändpunkter i konjunkturcykeln. Utöver undersökningarna inom det harmoniserade EU-programmet finns det undersökningar från flera andra av kommissionens avdelningar, exempelvis från generaldirektoraten för näringsliv, sysselsättning och kommunikation. Metoden i dessa undersökningar är inte densamma som i det gemensamma harmoniserade EU-programmet, eftersom de är avsedda för långsiktig ekonomisk analys och således undersöker de olika strukturella bestämmande faktorerna för tillväxt och sysselsättning.

För kvalitativ och kvantitativ analys är undersökningsuppgifterna attraktiva då de normalt tillhandahålls före de kvantitativa uppgifterna från andra källor med vilka de är korrelerade. Andra viktiga kvaliteter som dessa undersökningar har är att de genomförs ofta och att de löpande harmoniseras. Av detta skäl har de blivit ett oundgängligt komplement till de kvantitativa statistiska undersökningarna, från vilka de skiljer sig både vad

gäller metod och användning. Undersökningarna kan ses som ett mycket effektivt instrument för att övervaka den ekonomiska situationen i EU, euroområdet och medlemsstaterna, vilket noterades i en aktuell rapport från en extern utvärdering av det gemensamma harmoniserade EU-programmet för konjunkturundersökningar ⁽¹⁾.

3. Genomförande av programmet

Det var kommissionen som 1961 tog initiativet till de harmoniserade konjunkturundersökningarna i Europeiska unionen. Den första undersökningen var den harmoniserade industrikonjunkturundersökningen från 1962. Sedan dess har både räckvidden och de sektorer som omfattas av undersökningarna utökats avsevärt. I synnerhet har den privata tjänstesektorn, som utgör en allt större andel av den totala ekonomin, tagits med i programmet. Under 2006 sjosattes en pilotundersökning som gäller den finansiella tjänstesektorn. Skälet till att denna undersökning särskilt från undersökningen som omfattar den allmänna servicesektorn är att denna sektor kännetecknas av hög konfidentialitet och att den uppvisar konjunkturmässiga särdrag.

Under de gångna åren har undersökningarna utvidgats till att omfatta alla medlemsstater (efter utvidgningen) och även kandidatländerna ⁽²⁾. Det är nödvändigt att integrera kandidatländerna i programmet för att få tillgång till tillförlitliga och jämförbara uppgifter i syfte att följa upp deras nuvarande ekonomiska utveckling samt för att utarbeta korrekta ackumulerade statistiska uppgifter för EU när dessa länder väl blir medlemmar. Tack vare en tidig integrering av de berörda länderna, kännetecknades i programmet den senaste EU-utvidgningen av en smidig övergång i rätt tid till nya ackumulerade indikatorer.

Undersökningarna utförs på nationell nivå av organ som kommissionen samarbetar med, som exempelvis ministerier, statistikinstitut, centralbanker, ekonomiska forskningsinstitut, branschsammanlutningar och privata företag. Dessa organ arbetar med harmoniserade frågeformulär som utarbetats i samarbete med kommissionens avdelningar. Undersökningarna innehåller också en rad andra gemensamma inslag vad gäller urvalsdesign, fältarbete och dataöverföring.

Genom att undersökningarna genomförs enligt en gemensam metodik, särskilt ett harmoniserat frågeformulär, blir uppgifterna mer jämförbara mellan olika medlemsstater och det blir möjligt att utveckla meningsfulla ackumulerade konjunkturindikatorer för euroområdet och EU som helhet. Eftersom denna positiva externa effekt av harmoniseringen främst inträffar på EU- och euroområdesnivå snarare än på den nivå där de

⁽¹⁾ *The European Evaluation Consortium*, "Evaluation of Business and Consumer Surveys" (utvärdering av konjunkturundersökningar), slutrapport av den 22 april 2005.

⁽²⁾ Konjunkturundersökningarna (BCS) utgör en del av det årliga arbetsprogrammet för generaldirektoratet för ekonomiska och finansiella frågor och har godkänts genom ett av kommissionen antaget finansieringsbeslut.

nationella undersökningsorganen är verksamma, beslöt kommissionen från allra första början att stödja de samarbetande organens verksamhet med aktivitetsbidrag (KOM (61) PV 165 slutl. av den 15 november 1961). Dessa bidrag är begränsade till högst 50 % av kostnaderna för åtgärden och är också avsedda att täcka de extra kostnader som initialt uppkommer av olika skäl. Det handlar om att fler harmoniserade frågor eller nya sektorer och branscher tas med i undersökningarna och/eller att vissa frågor ändras från en icke-harmoniserad till en harmoniserad frågetyp. I de fall då de nationella undersökningsorganen inte har något tydligt intresse eller motiv att genomföra en särskild typ av undersökning, ingår kommissionen i stället ett tjänsteavtal med den enhet som valts ut för att genomföra undersökningen. I det fallet täcker kommissionen alla kostnader för undersökningen.

Den fortlöpande utvecklingen av det gemensamma harmoniserade programmet för konjunkturundersökningar gav viktiga impulser för utvecklingen av sådana undersökningar utanför EU. Europeiska unionens harmoniserade program har mer och mer blivit en internationell standard, vilket nämndes i den ovannämnda utvärderingsrapporten. Konjunkturundersökningar som tillämpar den harmoniserade metodiken genomförs inte enbart i EU:s 25 medlemsstater och i samtliga kandidatländer utan även i en rad andra länder, särskilt i Central- och Östeuropa (t. ex. i Ryssland och Albanien). I detta hänseende fortsätter EU:s harmoniserade undersökningar att utgöra ett riktmarke för framtida samarbete. Detta innebär att framtida ansökanländer kommer att integreras i programmet så snart som förhandlingarna om medlemsskap i Europeiska unionen inleds.

Konjunkturundersökningarna riktar sig till ledande befattningshavare inom industrin, byggbranschen, detaljhandeln och tjänstesektorn. Konsumentundersökningarna riktar sig till privata hushåll. Med undantag för investeringsundersökningen i industrin utförs alla undersökningar en gång i månaden med vissa extra frågor varje kvartal. Investeringsundersökningen genomförs två gånger om året. Antalet frågor varierar mellan de olika områdena och ligger på mellan 6 och 15.

Uppgifterna samlas normalt in under månadens första hälft och skickas in till kommissionen omkring en vecka före månadens utgång. Mer än 100 000 företag och över 30 000 konsumenter i EU deltar varje månad i undersökningarna och urvalen är proportionella till landets storlek. Industribarometern täcker 56 sektorer medan de övriga undersökningarna omfattar 5–9 sektorer. Konsumenterna är indelade i 25 olika socioekonomiska kategorier.

World Economic Survey är en kvartalsundersökning som riktar sig till ekonomiska experter i hela världen. Även denna ingår i programmet och ger information om globala ekonomiska utvecklingstendenser.

Vidare görs engångsundersökningar om ämnen av särskilt intresse. Exempelvis har cirka vart femte år engångsundersökningar gjorts om arbetsmarknaden. År 2005 offentliggjordes den senaste undersökningen från juni 2004 som avsåg flexibiliteten på arbetsmarknaden och hur den påverkas av ny teknik.

Alla frågeformulär uppdateras löpande för att motsvara de ekonomiska analytikernas krav. Regelbundet dvs. en eller två gånger om året ordnar kommissionen möten med experter på konjunkturundersökningar, i syfte att uppdatera undersökningarna, diskutera harmonisering och presentationen av data. Ibland ordnas seminarier och inrättas arbetsgrupper, som riktar sig till fler intressenter (inklusive t.ex. användargrupper). Syftet är här att utveckla vissa aspekter på programmet eller diskutera frågor av allmänt intresse för länder inom EU och utanför EU. Sådana seminarier ordnas ibland i samarbete med andra internationella organ som OECD.

Underhållet och utvecklingen av kommissionens databas, där uppgifterna från programmet för konjunkturundersökningar är lagrade, kräver särskild mjukvara och underhåll. Det krävs också att lämpliga redskap utvecklas som statistiskt och ekonometriskt kan hantera och analysera stora datamängder i samband med tidsserier. Till sådana redskap hör exempelvis metoder för uppgifternas konsistens, korrigerings- och säsongrensning eller att lämpliga sammansatta indikatorer tas fram och utvecklas. De flesta sådana uppgifter sköts av kommissionens personal, men på vissa särskilda områden anlitas extern experthjälp från särskilda företag. Sådan teknisk hjälp begränsar sig till mycket tekniska delar av processen i produktionskedjans slutfas och gör att programmet kan förvaltas mer effektivt.

4. Offentliggörande

Undersökningsresultaten används i befintlig form eller sammanfattas med sammansatta indikatorer (ekonomiska indikatorer för optimism och förtroende). Syftet med dessa sammansatta indikatorer är att sammanfatta informationen i undersökningsuppgifterna och presentera undersökningsresultaten på ett mer tillgängligt sätt. Eftersom det är en stor fördel att undersökningsuppgifterna är aktuella, har de senaste åren perioden gradvis kortats mellan det att de nationella statistikinstitutionerna lämnar uppgifterna och kommissionen offentliggör resultaten. Resultaten offentliggörs nu sista arbetsdagen under den månad då uppgifterna samlades in. Uppgifterna lämnas ut tillsammans med ett pressmeddelande. Undersökningsresultaten uppdateras månadsvis och innehåller uppgifter från hela undersökningsperioden. De kan laddas ner från följande webbplats:

http://europa.eu.int/comm/economy_finance/indicators/businessandconsumersurveys_en.htm

Mer detaljerade resultat, exempelvis sektorsvisa resultat, kan beställas från kommissionen. Tidigare lämnades sådana uppgifter bara mot avgift, men enligt den nya politiken lämnas de nu gratis.

5. Användning av informationen

Genom att konjunkturundersökningarnas resultat snabbt görs tillgängliga och innehåller information om de ekonomiska aktörernas förväntningar, blir de värdefulla prognosverktyg. Undersökningsresultaten används mycket av kommissionen som ett oumbärligt verktyg för att överblicka ekonomin.

De används bland annat i halvårsvisa makroekonomiska prognoser och vid analyser av konjunkturutvecklingen (exempelvis fastställande av vändpunkter). Olika kommissionsavdelningar använder också delar av ingående strukturell information (exempelvis åsikter om sysselsättningsutsikterna).

Undersökningarna har blivit en viktig informationskälla när det gäller att övervaka utvecklingen av EMU. Till exempel använder Europeiska centralbanken resultaten som viktiga indata vid sin bedömning av den ekonomiska situationen i euroområdet.

Utom av centrala aktörer inom europeisk ekonomisk politik används konjunkturundersökningens resultat även av olika internationella organisationer som OECD, och av nationella offentliga och privata organ för att utforma samtida och ledande europeiska indikatorer och mer allmänt för prognosändamål.

6. Utvärdering

Om indikatorn ekonomisk optimism och andra sektorsindikatorer skall kunna användas, måste de utmärkas av flera egenskaper, exempelvis konsistens, aktualitet, jämförbarhet. Dessutom måste indikatorernas kvalitet kontinuerligt kontrolleras med avseende på hur de avspeglar de ackumulerade makroekonomiska uppgifter som de skall mäta. De mest aggregerade indikatorerna skall tillfredsställande kunna mäta BNP-utvecklingen. God validitet krävs också för förtroendeindikatorerna på sektorsnivå (för industri, tjänstesektorn, konsumtion m.m.) i relation till deras makroekonomiska referensvariabler (exempelvis BNP, industriproduktion, privata tjänstesektorns bruttoföreläggvärde, privata konsumtionsutgifter). Att indikatorerna mäter vad de skall mäta måste hela tiden utvärderas och ändringar och förbättringar göras när det visar sig nödvändigt. Regelbundet pågår olika forsknings- och studieprojekt för att utveckla nya sektorsindikatorer eller förbättra de som redan finns, så att man bättre kan följa den ekonomiska utvecklingen.

Inom ekonomisk politik har olika EU-organ och internationella organisationer visat sig ha god nytta av programmet i sitt arbete, men samtidigt behövs också en extern utvärdering av dess användbarhet, effekt och effektivitet. Därför anlitas ett specialiserat konsortium för att utvärdera hela programmet i sin nuvarande form. Utvärderingen gällde bl.a. följande frågor:

- Undersökningskvalitet och undersökningsprogrammets effektivitet

- Effektivitet och alternativa avtalsvillkor
- Sannolika konsekvenser av om EU:s samfinansiering upphör
- Användarnas framtida behov.

I utvärderingsrapporten (ECFIN/196/2004/385636, 22.4.2005) dras slutsatsen att det visserligen krävs ständig utveckling men att undersökningsprogrammet i stort sett motsvarat användarnas samtliga kvalitetskrav. Undersökningarna anses vara mycket tillförlitliga och viktiga verktyg för att följa den makroekonomiska utvecklingen. Det bidragsbaserade undersökningsprogrammet kan anses vara kostnadseffektivt och man riskerar betydande förluster av viktig ekonomisk information, om avtalsvillkoren förändras t.ex. genom en övergång till entreprenadavtal eller till ett centraliserat undersökningsscenario. Om Europeiska kommissionen skulle avbryta samfinansieringen av undersökningarna, skulle det sannolikt också leda till att harmoniserade EU-data går förlorade. I framtiden skulle användarna bl.a. behöva mer detaljerade tjänstesektorsundersökningar, fler uppgifter om hushållens och företagens ekonomiska situation och mer detaljerade uppgifter om arbetsmarknaden.

7. Rapportering

Från och med 2008 skall kommissionen vart tredje år lägga fram en rapport om programmets genomförande 2006–2008, med en översikt över metodutvecklingen och hur programmets uppgifter använts.

8. Slutsatser

Resultaten av de harmoniserade konjunkturundersökningarna i EU har blivit en viktig uppgiftskälla för alla som intresserar sig för ekonomiska trender: offentliga organ, företagschefer, forskare och framför allt ekonomiska beslutsfattare på nationell nivå och inom EU/euroområdet. De har blivit ett oumbärligt verktyg för överblicka ekonomin inom EU och övervaka utvecklingen av Europeiska monetära unionen samt förändringarna i kandidatländernas ekonomier. Kommissionen vill att programmet även i framtiden fyller denna uppgift och skall därför se till dess funktioner hela tiden utvecklas och förbättras. På så sätt kan det även i fortsättningen tillhandahålla viktig information för ekonomiskt beslutsfattande inom Europeiska unionen.

BILAGA

FIGUR: EKONOMISK OPTIMISM, FÖRTROENDE INOM SEKTORER OCH BNP I EUROOMRÅDET

